

SPRAWOZDANIE

archiwaryusza Dra Piekosińskiego

z czynności,

podjętych około uporządkowania archiwum aktów dawnych m. Krakowa

w ciągu roku 1888 i pierwszej połowy 1889 r.

—•••••

W sprawozdaniu za rok 1887 postawione zostały jako najbliższe czynności około uporządkowania aktów dawnych:

1. przesortowanie i ułożenie porządkiem chronologicznym około 110 fascykułów i aktów luźnych.

2. oznaczenie i skatalogowanie przeszło 1000 luźnych seksternów, raptularzy, ksiąg radzieckich i ławniczych krakowskich, kazimierskich, kleparskich, garbarskich i przedmieścia Biskupie.

Skatalogowanie to, które z tego powodu było nietylko trudnem, ale, co więcej, dużo czasu wymagajem, że seksterna te nie mają żadnego tytułu ani napisu, tak, że dopiero z treści zapissek, w nich zawartych, można było powziąć wiadomość, do jakiej kategorii aktów który sekstern należy, zostało całkowicie przeprowadzone, w skutek czego katalog kartkowy książek wzrósł do 3100.

Drugi przedmiot mianowicie przesortowanie 110 fascykułów aktów luźnych nie został przeprowadzonym a to z następującego powodu:

Komisya historyczna Akademii Umiejętności uchwaliła przystąpić do wydawnictwa dalszego tomu Zbioru praw, przywilejów i statutów miasta Krakowa, który obejmie epokę od śmierci króla Stefana Batorego do śmierci króla Jana III. (1586 — 1696).

Otóż już dawniej, przy przeglądaniu fascykułów aktów luźnych, okazało się, iż oprócz przywilejów królewskich, spisanych na pergaminie i przechowanych w osobnej szafie,

znajduje się jeszcze bardzo znaczna ilość oryginalnych listów królewskich, mogąca dochodzić cyfry 1000, które to listy porozrzucane były po wszystkich faszcykułach, wśród aktów najrozmaitszej wartości.

Listy te królewskie jednak mieszczą dla historii miasta Krakowa materiał pierwszorzędnej wartości i w publikacji aktów miasta Krakowa żadną miarą pominąć być nie mogą. Dla tego należało prowadzić pracę około faszcykułów aktów luźnych w tym kierunku, aby z pośród nich wydobyć wszelkie listy i uniwersały królewskie i takowe chronologicznie w osobne faszcykuły ułożyć, dołączając do każdego aktu kartę z krótkim zanotowaniem treści.

Rozpoczął tę czynność już ś. p. Teofil Żebrawski, a archiwaryusz obecny prowadził ją dalej, tak, że obecnie akta królewskie aż do r. 1696 są ułożone w porządku chronologicznym i opatrzone katalogiem kartkowym.

Takie są czynności przedsięwzięte około uporządkowania archiwum aktów dawnych w ubiegłej epoce.

W Krakowie dnia 6 czerwca 1889 r.

Dr. Franciszek Piekosiński.

L. 3.

SPRAWOZDANIE

archiwaryusza Dra Stanisława Krzyżanowskiego

za rok 1890.

W myśl §. 14 statutu archiwum mam zaszczyt przedłożyć Prześwietnej Radzie miasta za pośrednictwem komisji archiwalnej sprawozdanie z toku czynności za rok 1890, które brzmi, jak następuje:

Rok 1890 był szczególnie ważnym dla archiwum, przyniósł bowiem z jednej strony organizację tegoż, jako instytucji stałej, z drugiej pomnożył znakomicie archiwalne zasoby. Na te zmienione warunki musi sprawozdanie bacznie zwrócić uwagę.

Z końcem czerwca 1889 r. przestał, tyle zasłużony wydawca ksiąg i przywilejów Krakowa, Dr. Franciszek Pie-

kosiński opiekować się archiwum, przenosząc się do Lwowa na posadę radcy Wydziału krajowego.

Zarząd archiwum oddała komisya radcom m. Chylińskiemu i Rosenblattowi i radcy Magistratu Szymkiewiczowi. Rada miasta uchwałą z dnia 30 stycznia 1890 r. mianowała tymczasowym kierownikiem Dra St. Krzyżanowskiego i wezwwała komisję do przedłożenia projektu stałej organizacyi. Podpisany, rozpatrzywszy się w archiwum, prowadził dalej pracę, zaczęta przez Dra Piekosińskiego, sortował fascykuly aktów luźnych i układał katalog kartkowy; brał także udział w pracach komisji nad wypracowaniem statutu. Uchwałami z dnia 23 czerwca z r. 1890 przyjęła Rada miasta statut i mianowała podpisanego stałym archiwaryuszem. Prezydent zaś w myśl §. 7. statutu archiwum mianował w dniu 27. czerwca p. Adama Chmiela asystentem archiwum.

Odtąd sortowanie fascykulów postępowało ciągle, przeprowadzono też skontrum archiwaliów i uzyskano zwrot kilku ksiąg, wypożyczonych jeszcze w r. 1880 i 1883. W dniu 29 i 30 lipca odebrano i przewieziono do archiwum z ubikacyi obok biura fizyka miejskiego ksiąg 825, mieszczących: dziennik podawczy, dziennik policyi, skontra i filury wolnego miasta Krakowa, tudzież protokoły Senatu; w dniu 1 października odebrano z drugiej tamże ubikacyi tomów 199 i fascykulów, 10 ksiąg kasowych z tej samej przeważnie epoki i kilkanaście roczników dziennika rządowego. Akta te i księgi pomieszczono jedynie tymczasowo i nie uporządkowano ich dla braku miejsca i czasu; wypadło bowiem ku ważniejszym czynnościom się zwrócić.

Najwyższe postanowienie z dnia 19 lipca 1890 r. uczyniło zadość długoletnim staraniom miasta, zezwalając na zwrot ksiąg radzieckich i ławniczych, przechowanych w c. k. Urzędzie hipotecznym. Rada miasta na posiedzeniu z dnia 2 października przyjęła warunki, pod jakimi odbiór ksiąg mógł nastąpić, i udzieliła w tym celu pełnomocnictwa r. m. Drowi Franciszkowi Kasparkowi i podpisanemu archiwaryuszowi, którzy też w dniu 22 października archiwalia rzeczzone z rąk komisji sądowej w posiadanie miasta odebrali.

Zarząd archiwum przeprowadził skontrum podwójne ksiąg, przed i po ich przewiezieniu, i na mocy rewersów, przekazanych mu przez Urząd hipoteczny, uzyskał zwrot wszystkich, poprzednio stronom prywatnym wypożyczonych.

Ogółem odebrano 1274 ksiąg, 9 pergaminowych dokumentów i inwentarz. Rezultaty pracy w tak znacznie powiększonym archiwum przedstawiają się jak następuje:

I. Ułożono odzyskane archiwalia (1274 ksiąg i 9 dokumentów) w odpowiednio urządzonej sali, przyczem zmieniono mechaniczny porządek inwentarza na bardziej systematyczny, uwzględniający rozdział podług gmin i materyi.

II. Ułożono 285 testamentów przeważnie z wieku XVIII i XIX; porównano ze spisem tychże, dawniej uczynionym, brakujące zaznaczono, nowe dopisano.

III. Ułożono chronologicznie 48 aktów królewskich z lat 1356 — 1667, które opatrzone karteczkami katalogowymi z podaniem daty, dokładnej treści i opisu dokumentu. To samo uczyniono z kilkunastu dokumentami pergaminowymi, odnalezionymi w archiwum.

IV. Z rozłożenia rozmaitych fascykułów powstały:

a. Ułożone chronologicznie:

1. Akta gwardyi miejskiej 1830 — 1832, 2 księgi, 3 woluminy.

2. Opisy wsi województwa krakowskiego z r. 1790—1792 (ułożone alfabetycznie parafiami).

3. Spisy ludności chrześcijan z województwa krakowskiego a mianowicie z powiatów krakowskiego, książkiego, lelowskiego, proszowskiego, z lat 1790 — 1793.

Spisy te ułożono chronologicznie i parafiami, opatrzone kartkami katalogowymi i dopełniono spisami, poprzednio już w archiwum skatalogowanymi.

4. Spisy żydów z tych lat ułożono tak samo.

b. Ułożone według materyi:

1. Z końca XVIII wieku (jak 3a) spisy uczących się dzieci, metryki.

2. Opisy funduszów szpitalnych.

3. Kilkadziesiąt map do poszczególnych wsi ziemi krakowskiej, przerysowanych z map z pierwszych dziesiątek b. stulecia.

4. Wezwania ze sądu królewskiego od r. 1663—1795 — 11 dużych woluminów.

5. Akta, odnoszące się do rodziny Pinocci -- 5 dużych woluminów.

6. Luźne akta (interrogatoria, repliki, dupliki), odnoszące się do sądów krakowskich — 8 dużych woluminów.

7. Krakowskie consularia, scabinalia, ekonomiczne, administracyjne z różnych lat; tegoż charakteru pojedyncze seksterny, które, o ile stanowią całość, opatrzone są pro-wizorycznymi karteczkami z napisem.

8. W ten sposób, jak pod 7, rozdzielono także akta miast Kleparza i Kazimierza i jurydyk: Biskupie, Garbary, Błonie, Wesola etc.

9. Akta do osób prywatnych: inwentarze, spadki nie-letnich, genealogie, listy etc.

10. Ekstrakty z aktów miast innych.

11. Akta wojska polskiego, jak bilety wejścia i wyjścia do i ze szpitalów (r. 1810) i prowiantowe. tudzież akta do szpitalów dywizyjnych.

12. Druki t. j. książki, gazety, spisy złodziei, rozporządzenia rządowe z pocz. XIX wieku etc.

V. Zebrano kilkaset aktów i oprawnych woluminów z przywilejami cechów tak krakowskich, jak i innych.

VI. Zebrano luźne pieczęci, tak wyciśnięte w wosku, jak i na papierze, w liczbie 50ciu.

VII. Katalog tymczasowy kartkowy, rozpoczęty jeszcze przez ś. p. Teofila Żebrawskiego, ułożono dla lepszej przejrzystości porządkiem chronologicznym i topograficznym, według gmin, które dzisiejszy Kraków stanowią.

Tyle zrobiono dla naukowego uporządkowania archiwum.

Oprócz tego wydano cztery (4) odpisy wierzytelne, dwa-dzieścia trzy (23) wyciągi i trzy (3) wyjaśnienia. Z archiwum korzystały 4 osoby przez 32 dni, poszukiwanie prywatne przedsiębiorano na życzenie jednej strony.

Otrzymano w darze od W. P. Wilhelma Gąsiorowskiego z Krakowa 21 ksiąg rękopiśmiennych z XVII i XVIII w. mianowicie: 12 protokółów sądu wójtowskiego i ławniczego przedmieścia Biskupie, spis ludności Biskupia z lat 1619—1715, 7 protokółów sądu wójtowskiego i ławniczego, co wszystko włączono do zbiorów archiwum. P. P. Władysław Łoziński i Radea Dworu Józef Wawel Louis, przesłali dla biblioteki podręcznej archiwum swoje cenne prace, pierwszy 2 tomy dzieła „Lwów starożytny“, drugi „Przechadzkę kronikarza po Rynku krakowskim“. Prof. Dr. Kallenbach przesłał za pośrednictwem Dra Piekosińskiego opis rękopisu. znajdującego się w bibliotece w Rapperswyl, noszącego tytuł „Registr wybyeran czopowego pywnego w r. 1569“, księgi in folio, w skórę opraw-

nej z herbem m. Krakowa. Dr. A. Benis ofiarował swoje wydawnictwo : „Materiały do hist. drukarstwa i księgarstwa w Polsce“. Dr. Fr. Piekosiński złożył w darze 15 pieczęci (oryginalnych i odcisniętych) ze zachowanych tłoków. Wszystkim tym J. W. i W. P. P. złożył Zarząd archiwum serdeczne podziękowanie.

Celem urządzenia biura sprawiono przez Ekonomat miejski potrzebne w myśl §. 15. 16. 17. i 21 statutu archiwum księgi urzędowe i pieczęci.

W Krakowie dnia 10. stycznia 1891 r.

Dr. Stanisław Krzyżanowski.

